

ŠKOLNÍ PORADENSTVÍ V PRAXI

6 | 2023

ŠKOLSKÝ LOGOPED
DLE NOVELY ZÁKONA
O PEDAGOGICKÝCH
PRACOVNÍCÍCH

ČÍM DŘÍVE, TÍM LÉPE – PROJEKT
NA ZMÍRNĚNÍ VÝUKOVÝCH
OBTÍŽÍ U RANÝCH ŠKOLÁKŮ

NÁRŮST INCIDENTŮ VŮČI
UČITELŮM: CO SKRÝVAJÍ
ZPRÁVY?

PODCAST CENTRA LOCIKA
PRO PEDAGOGICKÉ
PRACOVNÍKY

ZKUŠENOSTI SE ZAVÁDĚNÍM
EVIDENCE-BASED PROGRAMU
V ČR

Kodifikace školského logopeda v novele zákona o pedagogických pracovnících je deklarací kvality a odbornosti

VERONIKA VČELÍKOVÁ

Logopedickou péči potřebujeme včasnou, kvalitní a dostupnou, a to napříč všemi věkovými kategoriemi i dotčenými rezorty. Potřeba dobré logopedické péče je velmi vysoká v každém věku i čase, nicméně ve školském rezortu – s ohledem na naplnění potřeb dětí a žáků předškolních zařízení, základních a středních škol – je požadavek dostupné kvalitní logopedické péče možná ještě o kousek vyšší a intenzivnější.

V důsledku **neustále se zvyšujících nároků na zajišťování kvalitní komplexní logopedické intervence** v celé nezbytné šíři bylo žádoucí začít již v dávné minulosti postupně budovat rozsáhlý a komplexně pojatý přístup školské logopedické intervence, na kterém participují odborníci různé úrovně, vzdělání i kompetencí.

Komplexní logopedicko-intervenční (týmový) přístup vyžaduje správnou a včasnou identifikaci i pojmenování konkrétního narušení komunikačních schopností, často různorodé etiologie, na kterou se navíc váží další velmi specifické faktory, jako jsou např. komorbidní odchylky s nespočtem dalších obtíží neurovývojového charakteru, které je nezbytné u daného jedince nejen včas odhalit, správně identifikovat, ale také vhodně a kvalitně nastavit další logopedickou péči pro následný, co možná nejefektivnější a nejpřirozenější způsob pozitivního rozvoje řeči a komunikace, a to společně s podporou dalších případně oslabených oblastí a složek.

Na celou škálu těchto a mnoha dalších obtíží v celkovém komplexu nahlíží ve školství odborná profesní skupina fundovaných poradenských pracovníků zaměřených přímo na školskou logopedii, tedy školští logopedi. Z dříve sice vžitého, ale neoficiálně užívaného termínu „**školský logoped**“ se po dlouhých letech s účinností **od září 2023 stává legislativně ukotvená a zcela legitimní pozice v rezortu školství**. Samozřejmě za předpokladu, že jsou pro výkon této pozice naplněny veškeré specializační i kompetenční parametry.

Úvodem malé shrnutí aneb kdo participuje na systémovém zajištění logopedické péče ve školství

Snad mi prominete, když úvod začnu poněkud netradičně malým shrnutím. Kdybychom měli školskou logopedii

pojmenovat jedním slovem a vše shrnout do jediného termínu, pak by ji nejvíce charakterizovalo adjektivum **systémová**. Jednoduše proto, že logopedie ve školském rezortu je bezesporu propracovaná a je nezbytná, aby byla zajišťována napříč celou výchovně vzdělávací soustavou. Právě tady je třeba velká variabilita i penzum nejrůznějších intervenčních logopedických aktivit a postupů, prostřednictvím kterých cílíme na nastavení adekvátního, individuálně uzpůsobeného prostředí i podmínek pro optimální zajišťování podpory a potřebných podpůrných opatření na všech vzdělávacích úrovních a všem dětem, žákům i studentům s nezbytností řečové či komunikační stimulace a rozvoje.

Právě z tohoto důvodu je již dlouhá desetiletí budována napříč ČR síť poradenských pracovišť, která se přímo specializují na logopedii. Jejich odborní pracovníci velmi úzce spolupracují se školními poradenskými pracovišti a pedagogickým personálem škol a školských zařízení – jsou buď plně kvalifikováni na výkon činností v oboru logopedie, nebo jsou proškoleni a kvalifikováni pro konkrétní dílčí aktivity z širokého spektra činností týkajících se školské logopedické intervenční podpory. Logopedie prostupuje celým vzdělávacím systémem i všemi jeho úrovněmi a je třeba, aby tomu tak bylo i nadále a stále intenzivněji.

Aby byl ale tak rozsáhlý systém funkční, musí být i nadále **jasně definovány činnosti a vymezeny kompetence jednotlivých přímých aktérů**, pracovníků z několika **kompetenčně odlišných úrovní odbornosti**. Ty jsou, velmi zjednodušeně, ve školské praxi tři.

- Mateřské školy často disponují proškolenými **pedagogickými pracovníky, kteří vykonávají aktivity k rozvoji řečových a jazykových schopností**, tito jsou proškoleni v oblasti **primární logopedické prevence**. Jsou oprávněni realizovat pouze aktivity mající za úkol přirozenou formou ovlivňovat správný řečový vývoj. Velmi zásadní činností těchto pracovníků je zprostředkování

METODICKÁ ČINNOST

- včasného podchycení případných patologií ve vývoji řeči a odeslání potřebných dětí k odbornému pracovníkovi.
- Druhou, kvalifikačně i kompetenčně o trochu vyšší skupinou je **logopedický asistent (absolvent bakalářského studijního programu zaměřeného na logopedii)**, který pracuje vždy pod supervizí školských logopedů nebo speciálních pedagogů a často působí ve třídách mateřských či základních škol. Realizuje aktivity cílené na rozvoj komunikačních schopností dětí a žáků, nevykonává logopedickou intervenci v plném rozsahu.
 - Nejvyšší erudice a kvalifikace musí v terénu dosáhnout **poradenská pracovníci, tedy právě oni v úvodu jmenovaní školští logopedi a speciální pedagogové**. Působí ve speciálně pedagogických centrech (dále SPC) pro vady řeči či logopedického typu společně s krajskými koordinátory logopedické péče, nebo vykonávají některé ze stanovených standardních činností jako pracovníci školních poradenských pracovišť přímo ve školách. Tito pracovníci dosahují ve školství nejvyššího možného **vzdělání v oboru logopedie, které zahrnuje jak pregraduální přípravu, tak i postgraduální studium**. Na vzdělání se váže také nutná praxe v oboru – je to nezbytné, neboť tyto vysoce kvalifikovaní pracovníci realizují široký okruh úzce specializovaných služeb v oblasti školské logopedie směřovaných na logopedickou diagnostiku, terapii, poradenství i metodickou podporu. Tedy činnosti, které pedagogové ve školách nejsou schopni samostatně zprostředkovat ani

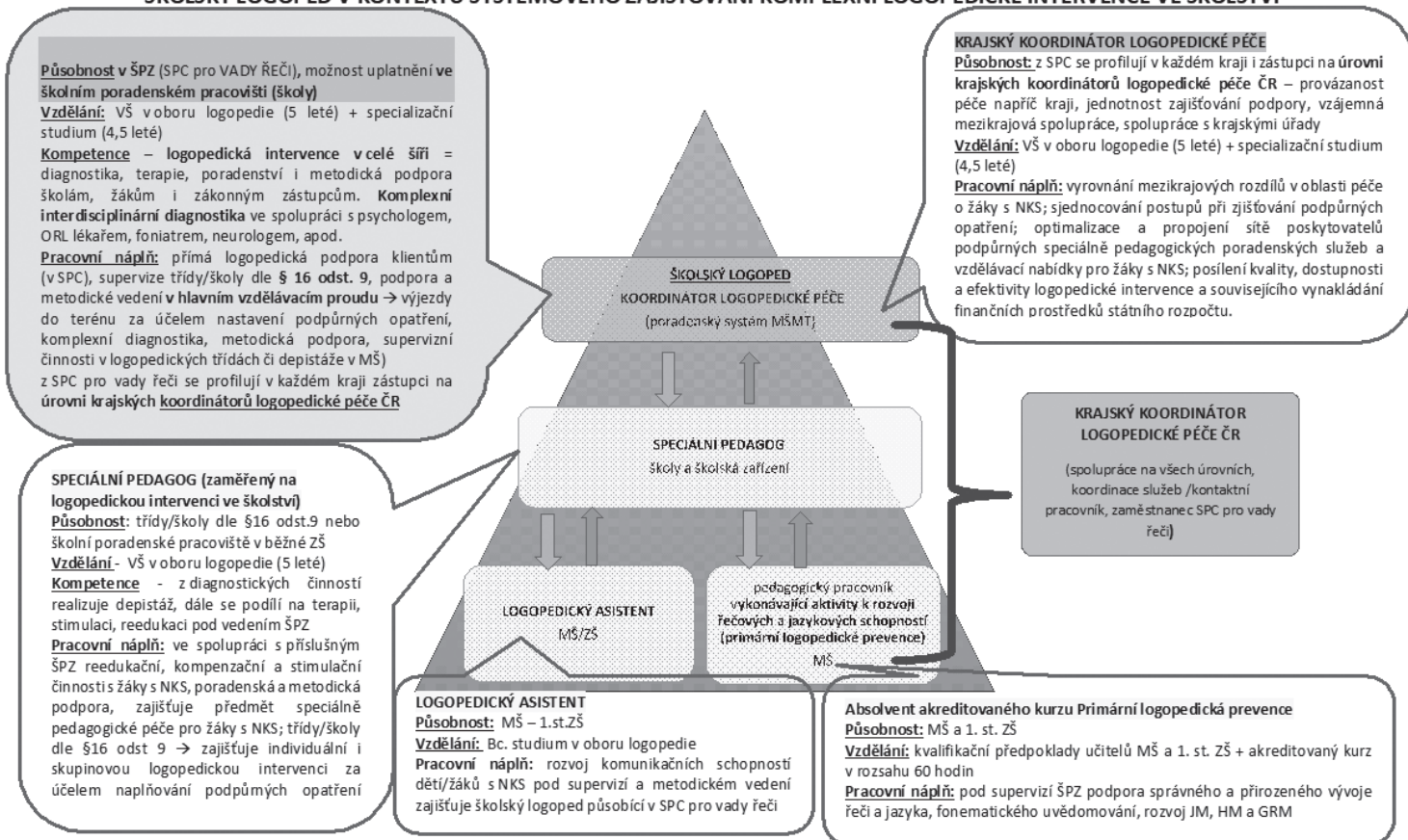
poskytnout. Krajské koordinátory logopedické péče ČR se profilují právě v SPC logopedického typu.

Efektivita celého procesu ale **spočívá v plné funkčnosti a zapojení všech výše uvedených přímých aktérů** participujících na zajišťování logopedické intervence ve školství – viz níže uvedené schéma. Právě **úzká kooperace** logopedických poradenských pracovišť a koordinátorů logopedické péče ČR umožňuje průběžně zvyšovat dostupnost potřebné logopedické péče ve výchovně vzdělávací soustavě a garantovat tak postupně kvalitu i rozsah reflektující potřeby terénu a praxe.

Kodifikace školského logopeda je pouze pojmenování již zavedených pozic s přidáním vyšších kvalifikačních nároků

V červnu došlo ke schválení novely zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 183/2023 Sb. S přiznáním (§ 18a) pozice školského logopeda dochází jednak ke kodifikaci v terénu již dlouhodobě působících odborných pracovníků a jednak daleko přísnějšímu uložení kvalifikačních parametrů pro výkon této profese v podobě § 22 odst. 4 výše uvedeného zákona. Jinými slovy: **v systému logopedického poradenství v resortu MŠMT nevznikají žádné nové role ani pozice**. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy skutečně nezavádí nové pozice, jedná se pouze o pojmenování již stávajících

ŠKOLSKÝ LOGOPED V KONTEXTU SYSTÉMOVÉHO ZAJIŠŤOVÁNÍ KOMPLEXNÍ LOGOPEDICKÉ INTERVENCE VE ŠKOLSTVÍ

poradenských pracovníků, skutečných specialistů v oboru logopedie v kontextu dlouhodobé školské logopedické praxe, která má svou historii. Stejně tak nedochází k zpřístupnění činností celého spektra logopedické diagnostiky a intervence ve školství osobám nekompetentním a nedostatečně fundovaným. Naopak logopedie tohoto rezortu směřuje i nadále za kvalitou a dochází k ještě přísnějšímu **uložení povinných kvalifikačních kritérií pro výkon této pozice** právě proto, aby mohla být ve vzdělávání všem potřebným dětem a žákům zajištěna komplexní a kvalitní diagnostická i intervenční logopedická podpora.

Kvalita školské logopedické péče a odbornost

Je nezbytné si uvědomit, že **existence kvalitní logopedické intervence není (a neměla by být) rezortně podmíněna**. Hodnotícím kritériem by měla být kvalita odváděné práce, nikoliv rezort působnosti.

Školský logoped byl, je a bude vždy kvalifikovaným pracovníkem, o toto usiluje Asociace logopedů ve školství, z. s., ale také zástupci akademické sféry i MŠMT s vědomím, že je nezbytné poskytovat ve vzdělávacím systému bezúplatnou, kvalitní a dostupnou logopedickou péči.

Logopedie ve školství je primárně cílená na poradenství, tedy expertní pracovníky školských poradenských pracovišť či odborné pracovníky působící ve školních poradenských pracovištích institucí hlavního vzdělávacího proudu (primárně tedy školské logopedie). Tito specialisté oboru logopedie po úspěšném ukončení pregraduálního základu vzdělání (magisterské vzdělání se SZZ z logopedie a surdopedie) musí aktuálně dle novely zákona o pedagogických pracovnících **povinně absolvovat a řádně ukončit postgraduální přípravu na výkon této pozice ve školství**. Logoped ve školství cílí na potřebné děti/žáky/studenty s narušením komunikační schopnosti, kteří jsou v systému vzdělávání, tedy na konkrétní, specifické věkové kategorie a v této oblasti musí disponovat nejnovějšími poznatky a znalostmi. Je proto nezbytné, aby se dále celoživotně v oboru vzdělával – pro poskytování kvalitní péče není jiné východisko.

Školský logoped je plně kompetentní a podílí se na diagnostické a terapeutické činnosti. Logopedie ve školství i diagnostika je multioborová a multidisciplinární – musí taková být, neboť pro kvalitu péče a včasnost odhalení obtíží je to nezbytné. Působnost tohoto expertního pracovníka je ve školství, proto také jeho činnost upravují předpisy rezortu MŠMT. Nicméně termíny „logopedie“ a „logoped“ nelze nárokovat a omezovat pro jeden jediný rezort, takové počínání by bylo zcela v rozporu s multioborovostí logopedie a také právními normami. Neexistuje žádný právní předpis, který by vymezoval užití termínu „logoped“ pouze pro jeden

rezort, není to důvodné ani funkční. **Logopedii potřebujeme včasnou, kvalitní, dostupnou a mezirezortní. Ve školství průběžně a neustále usilujeme o zvyšování kvality poskytované logopedické péče ve výchovně vzdělávacím procesu.**

Školský logoped na živnost? – NELZE!

Školského logopeda v soukromém sektoru nepotkáte, a pokud ano, je to v rozporu se zákonnými normami. Co je na obsahu nově schválené novely zákona o pedagogických pracovnících velmi dobré, je **kodifikace školského logopeda a uložení povinných kvalifikačních parametrů v podobě postgraduálního vzdělávání**. Obohacování se v soukromém sektoru v neprospěch školského logopeda jednoduše není možné. **Používání termínu „školský logoped“**, jenž je obsažen v avizované novele zákona o pedagogických pracovnících, **není určeno pro osoby poskytující služby mimo školu nebo školské zařízení**. Z ustanovení § 1 odst. 2 zákona o pedagogických pracovnících vyplývá, že zákon se vztahuje pouze a výhradně na pedagogické pracovníky škol a školských zařízení zapsané do rejstříku škol a školských zařízení. Mimo tato zařízení není podle právní úpravy možné tento tolik diskutovaný termín používat. Z tohoto tedy vyplývá, že se termín „školský logoped“ nevztahuje na soukromé poskytovatele služeb.

Školští logopedi, expertní pracovníci, primárně zaměstnanci školských poradenských zařízení typu SPC logopedického typu, **ve svém oboru dosahují dlouhodobě vysoké kvalifikační i odborné úrovně**. Školská logopedie je systémová a komplexní a neustále usilujeme (mezikrajově) o zvyšování kvality i dostupnosti odborné a erudované logopedické intervence. V naprosté většině řešených případů věnují školští logopedi mimořádnou péči všem potřebným dětem/žákům/studentům s narušenou komunikační schopností a akcentují individuální přístup s ohledem na obtíže v celé jejich šíři.

PhDr. Veronika Včelíková, Ph.D., členka výkonného výboru Asociace logopedů ve školství, z. s.; speciální pedagog ve speciálně pedagogickém centru pro vady řeči a krajský koordinátor logopedické péče

Asociace logopedů ve školství, z. s.